

PRZYCZYNEK DO BIOGRAFII FILIPA SKORACZEWSKIEGO

Władysław Chałupka

Instytut Dendrologii PAN w Kórniku

W lutym 2015 roku minęła 105. rocznica śmierci Feliksa Skoraczewskiego (1838–1910), jednego z najwybitniejszych leśników polskich XIX wieku i pionierów nowoczesnego leśnictwa polskiego w zaborze pruskim (CHAŁUPKA 2004).

Patrząc na jego życie z „leśnej” perspektywy, zwykle dość marginalnie traktuje się inne aspekty bogatego życiorysu Skoraczewskiego, a szczególnie jego szeroką działalność polityczną i społeczną w kraju przed powstaniem styczniowym 1863 roku oraz na popowstaniowej emigracji. Przedrukowany w bieżącym numerze „Studiów i Materiałów Ośrodka Kultury Leśnej” artykuł Jadwigi Łuczakowej, opublikowany pierwotnie w „Pamiętniku Biblioteki Kórnickiej” w 1963 roku, jest najobszerniejszym opublikowanym dotąd szkicem biograficznym Filipa Skoraczewskiego. Poza szczegółowym opisem bogatej działalności politycznej i społecznej w artykule tym znajdujemy także ogólnikowe informacje o studiach leśnych Filipa Skoraczewskiego na politechnice w Zurychu:

Uzdolniony i pracowity był jednym z najlepszych słuchaczy szwajcarskiej akademii leśnej. Dzięki temu obrano go sekretarzem, a następnie prezesem stowarzyszenia szwajcarskich kandydatów leśnictwa. Obok tej dyscypliny studiował też ekonomię polityczną i nauki o urządzeniach państwowych (ŁUCZAKOWA 1963).

Chcąc poszerzyć informacje na ten temat, zwróciłem się do archiwum politechniki w Zurychu (Eidgenössische Technische Hochschule – ETH), skąd uzyskałem

Adres do korespondencji – Corresponding author: Władysław Chałupka, Instytut Dendrologii PAN, ul. Parkowa 5, 62-035 Kórnik, Poland, e-mail: wrchal@man.poznan.pl

przechowywane tam dotąd dokumenty, które pozwalają na uzupełnienie wiedzy o studenckim okresie w życiu Skoraczewskiego (ryc. 1).

Listem z 8 sierpnia 1864 roku zwrócił się on do władz uczelni w Zurychu z prośbą o umożliwienie mu podjęcia studiów leśnych na Politechnice Federalnej (ryc. 2a-c). W piśmie opisał swoją dotychczasową, niemal roczną naukę zawodu w latach 1862–1863: najpierw 8-miesięczną praktykę u pruskiego królewskiego nadleśniczego Spielera w lasach mosińskich, a następnie w dobrach Sułkowskich, u nadleśniczego Wundracka w Rydzynie. Powołując się na te praktyki, prosił jednocześnie o przyjęcie go na studia bez egzaminu wstępnego, ponieważ przez sporą przerwę w edukacji, spowodowaną działalnością polityczną w powstaniu „niejedno zapomniał”. Jednocześnie prosił władze uczelni o zwolnienie z „opłat szkolnych” ze względu na bardzo trudne warunki bytowe, w jakich znalazł się na emigracji. Podanie swoje motywował wielkim zamiłowaniem do leśnictwa, a odmowa przyjęcia na studia uczyniłaby go „nieszczęśliwym” (ryc. 2a-c).

Do swego podania Skoraczewski załączył metrykę urodzenia, świadectwo ukończenia gimnazjum w Poznaniu oraz zaświadczenie o praktykach zawodowych (ryc. 3). Ponadto dołączył list polecający od dr. Ignacego Kamińskiego, Komisarza Rządu Narodowego Polskiego na Szwajcarię, który potwierdzał zawarte w podaniu Skoraczewskiego informacje i usilnie popierał jego starania o przyjęcie na studia i zwolnienie z opłat (ryc. 4).

Skoraczewski został wpisany na listę studentów wydziału leśnego (Abteilung 5.) w październiku 1864 roku, a studia zakończył – z bardzo dobrymi wynikami – uzyskaniem dyplomu w dniu 8 sierpnia 1866 roku (ryc. 5); był wówczas jednym z 5 studentów obcokrajowców studiujących leśnictwo w Zurychu (LEEMANN i SPEICH 2004).

Studia leśne na ówczesnej politechnice w Zurychu trwały dwa lata, a ich program obejmował przedmioty wyszczególnione na ryc. 6 (ETH-BIBLIOTHEK... 1864). System ocen egzaminacyjnych obejmował 6 stopni: najwyższą oceną była 6, a egzamin uznawano za zaliczony przy ocenie minimum 4 (WULLSCHLEGER – informacja pisemna). Dzięki reprodukowanym dokumentom z Archiwum Biblioteki ETH możemy poznać oceny Skoraczewskiego z poszczególnych przedmiotów nauczania w okresie dwóch lat studiów (ryc. 7 i 8). Potwierdzają one w pełni opinię ŁUCZAKOWEJ (1963) o jego wybitnych zdolnościach i pilności w nauce, mimo wielkich trudności bytowych i finansowych, których doświadczał.

Nie udało się natomiast potwierdzić aktywności Skoraczewskiego w życiu studenckim uczelni. Krótka historia działalności stowarzyszenia studentów-leśników (Polytechniker Forstverein) w okresie 1861–1911 zawiera istotną lukę dla lat 1864–1874, obejmującą swym zakresem czas studiów Skoraczewskiego (ryc. 9 i 10). Jak pisze autor opracowania, nie udało się odnaleźć brakujących dla tego okresu dokumentów (KREBS 1911).

Po ukończeniu studiów Skoraczewski wrócił do Wielkiego Księstwa Poznańskiego i objął posadę nadleśniczego w dobrach miłosławskich, należących wówczas do Seweryna Mielżyńskiego, a od 1893 roku do Józefa Kościelskiego. Włączył się bardzo aktywnie w działalność Wydziału Leśnego Centralnego Towarzystwa Gospodarczego, który dwukrotnie – w latach 1871 i 1903 – wizytował zarządzane przez niego lasy (ryc. 11). Stan tych lasów i liczne inicjatywy Skoraczewskiego w zakresie gospodarstwa leśnego budziły powszechny podziw (ŁUCZAKOWA 1963).

Po odejściu na emeryturę Filip Skoraczewski opuścił mieszkanie na Bagatelce i zamieszkał w Miłosławiu, gdzie zmarł 13 lutego 1910 roku. Pochowany został na miejscowym cmentarzu, a jego grób do dzisiaj otaczany jest opieką leśników i miejscowego społeczeństwa (ryc. 12). Osobę Filipa Skoraczewskiego oraz innych nadleśniczych miłosławskich upamiętnia także tablica, zlokalizowana w pobliżu Bagatelki, siedziby dawnego nadleśnictwa (ryc. 13).

PODZIĘKOWANIA

Specjalne wyrazy wdzięczności kieruję ku pani Marion Wullschleger z Biblioteki Politechniki Federalnej w Zurychu (Eidgenössische Technische Hochschule – ETH), dzięki której uzyskałem cenne materiały archiwalne dotyczące studiów Feliksa Skoraczewskiego. Dziękuję także panu Januszowi Bartczakowi z Nadleśnictwa Jarocin za zgodę na opublikowanie należącej do niego fotografii z wizyty Wydziału Leśnego Centralnego Towarzystwa w Miłosławiu w 1903 r., a panu prof. dr. hab. Bolesławowi Suszce za odczytanie fragmentów reprodukowanych dokumentów.

LITERATURA

- CHAŁUPKA W., 2004. *Pionierzy nowoczesnego leśnictwa i polskiej edukacji leśnej w Poznańskiem*. W: *Profesor dr h.c. Józef Rivoli 1838–1926: In Memoriam*. Wyd. Uniwersytetu Adama Mickiewicza, Poznań, s. 17–20.
- ETH-BIBLIOTHEK, Archive, SR2: Anhang 1864. *Program der eidgen. Polytechnischen Schule für das Schuljahr 1864/1865*. Beziehungswiese das erste Halbjahr.
- KREBS A. 1911. *Der Forstverein an der Eidgenössischen technischen Hochschule Zürich (Polytechniker-Forstverein) 1861-1911*. Kurze Geschichte des Vereins, als Festschrift für das 50jährige Jubiläum.
- LEEMANN L., SPEICH D., 2004. *Herkunft der ausländischen Diplomstudierenden der ETH Zürich 1855–2000*. „Statistischer Überblick” nr 6. Institut für Geschichte ETH Zürich, Quelle. Pobrane z: <http://www.ethistory.ethz.ch>.
- ŁUCZAKOWA J., 1963. *Filip Skoraczewski – powstaniec 1863 r.*, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” z. 8, s. 82–112.

PRZYSZYNEK DO BIOGRAFII FILIPA SKORACZEWSKIEGO

Streszczenie

W artykule zaprezentowano niepublikowane dokumenty na temat studiów leśnych Filipa Skoraczewskiego (1838–1910), wybitnego leśnika polskiego i jednego z pionierów nowoczesnego leśnictwa polskiego w zaborze pruskim. Dokumenty pochodzą z Archiwum Politechniki Federalnej w Zurychu (Eidgenössische Technische Hochschule – ETH).

Słowa kluczowe: Filip Skoraczewski, XIX wiek, historia leśnictwa, Politechnika Federalna w Zurychu

A CONTRIBUTION TO BIOGRAPHY OF FILIP SKORACZEWSKI**S u m m a r y**

Several archival documents on the forest education of distinguished Polish forester Filip Skoraczewski (1838–1910) are newly published in this paper. Documents were kindly made accessible by Mrs. Marion Wullschleger from the Library of Swiss Federal Institute of Technology in Zürich where Skoraczewski studied forestry in the years 1864–1866.

Keywords: Filip Skoraczewski, XIX century, history of Polish forestry, Swiss Federal Institute of Technology in Zürich

Ryc. 1. Budynek politechniki (Eidgenössische Technische Hochschule – ETH) w Zurychu w 1865 r. (https://en.wiki2.org/wiki/Gottfried_Semper)

Fig. 1. Building of Swiss Federal Institute of Technology (ETH) in Zürich in 1865 (https://en.wiki2.org/wiki/Gottfried_Semper)

V. 412
 Letztem 27. August 1860

Elter
 H. P. Skoraczewski
 in Zürich am 27. August
 H. P. Skoraczewski

Ich habe die Ehre, Ihnen
 zu danken, dass Sie mir
 die Ehre gemacht haben,
 mich zu einem Mitgliede
 der Kommission für die
 Untersuchung der
 Holzschädlinge in der
 Schweiz zu ernennen.
 Ich habe mich sehr
 geehrt zu fühlen, dass
 Sie mich zu diesem
 Amte ernannt haben.
 Ich werde mich sehr
 bemühen, die Ihnen
 anvertrauten Aufgaben
 mit Sorgfalt zu erfüllen.
 Ich bin, Herr Direktor,
 mit Hochachtung,
 Ihr ergebener
 Diener
 H. P. Skoraczewski

Ich habe die Ehre, Ihnen
 zu danken, dass Sie mir
 die Ehre gemacht haben,
 mich zu einem Mitgliede
 der Kommission für die
 Untersuchung der
 Holzschädlinge in der
 Schweiz zu ernennen.
 Ich habe mich sehr
 geehrt zu fühlen, dass
 Sie mich zu diesem
 Amte ernannt haben.
 Ich werde mich sehr
 bemühen, die Ihnen
 anvertrauten Aufgaben
 mit Sorgfalt zu erfüllen.
 Ich bin, Herr Direktor,
 mit Hochachtung,
 Ihr ergebener
 Diener
 H. P. Skoraczewski

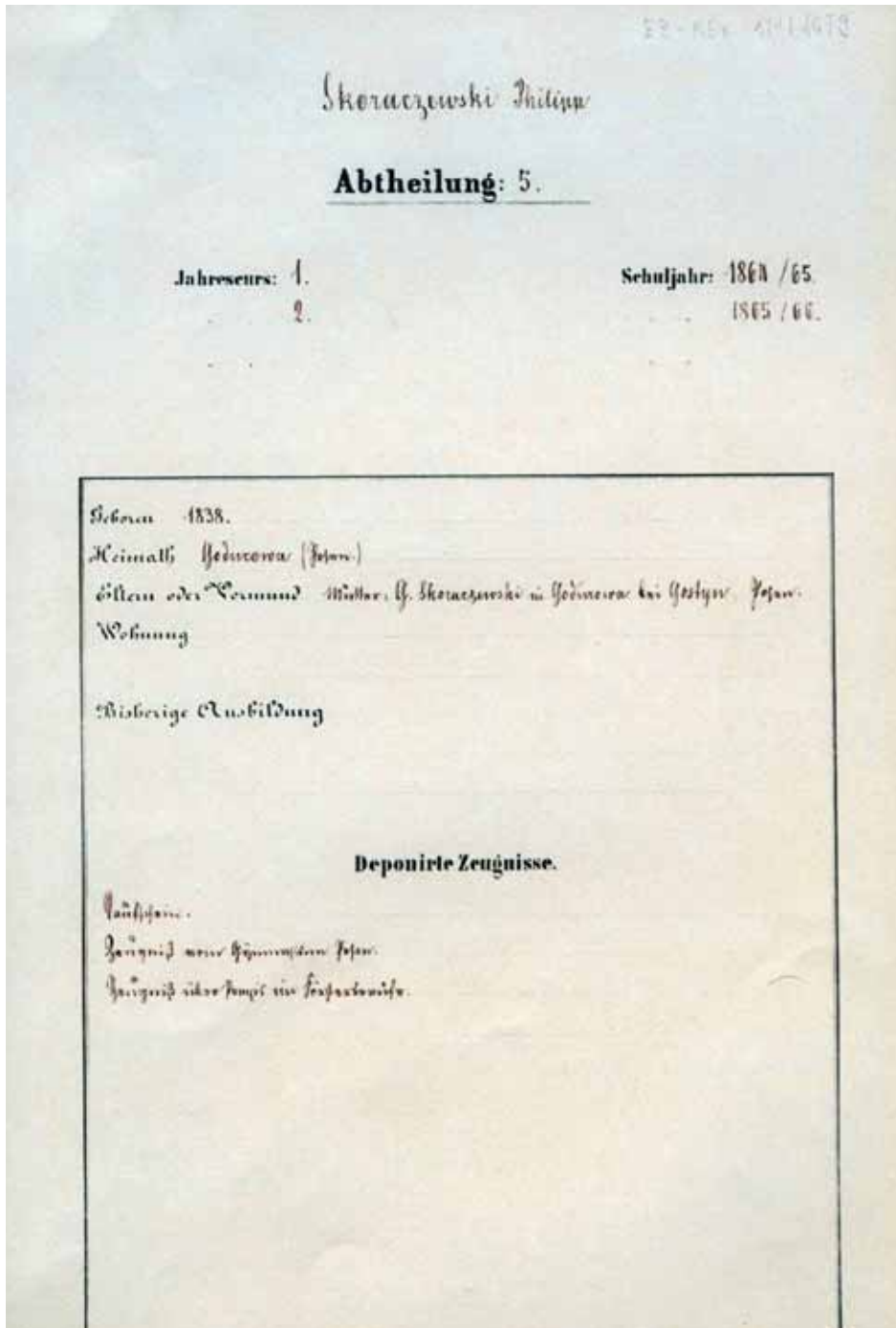
Ich habe die Ehre, Ihnen
 zu danken, dass Sie mir
 die Ehre gemacht haben,
 mich zu einem Mitgliede
 der Kommission für die
 Untersuchung der
 Holzschädlinge in der
 Schweiz zu ernennen.
 Ich habe mich sehr
 geehrt zu fühlen, dass
 Sie mich zu diesem
 Amte ernannt haben.
 Ich werde mich sehr
 bemühen, die Ihnen
 anvertrauten Aufgaben
 mit Sorgfalt zu erfüllen.
 Ich bin, Herr Direktor,
 mit Hochachtung,
 Ihr ergebener
 Diener
 H. P. Skoraczewski

H. P. Skoraczewski
 in Zürich am 27. August 1860

Ryc. 2a-c. Tekst podania o przyjęcie na studia (ETH-Bibliothek)

Fig 2a-c. Application of Filip Skoraczewski for forestry studies at ETH (ETH-Bibliothek)

Ryc. 3. Karta wpisu na Wydział Leśny w Zurychu (ETH-Bibliothek)

Fig. 3. Filip Skoraczewski at the student register (ETH-Bibliothek)

F. Forstschule		
Vorstand: Prof. Landolt		
Unterrichtsgegenstände	Stundenzahl	Lehrer
I. Jahreskurs		
Mathematik mit Rücksicht auf forstliche Praxis	3	Stocker
Grundzüge der allg. Botanik	3	Cramer
Petrographie	3	Kenngot
Topographie	3	Wild
Planzeichnen	3	Derselbe
Encyklopädie der Forstwissenschaft	4	Kopp
Droit forestier I. Partie	1	Dufraisse
Exkursionen u. Taxationsübung	1 dzień	Landolt u. i Kopp
*Experimentalchemie mit einer Uebersicht d. organ. Verbind	6	Städeler
II. Jahreskurs		
Forstliche Betriebslehre	5	Landolt
Forstbenutzung	3	Derselbe
Forstliche Geschäftskunde	1	Derselbe
Standortskunde (Agronomie und Klimatologie)	3	Kopp
Technische Geologie	2	Escher v. d. Linth.
Strassen- und Wasserbau	3	Pestalozzi
Droit forestier II. Partie		
Exkursionen u. Taxationsübung	1 dzień	Kopp u. Landolt

*Diejenigen, welche sieb in Kenntnissen der unorganischen Chemie hinreichend ausgewiesen haben, warden von dieser Vorlesung disponsirt und haben die ausgewaldten Capitel der unorganischen Chemie mit der chemisch-technischen Abtheilung zu hören.

In das Sommerhalbjahr fallen: die Vortrage über Waldbau, Forstschutz, Bodenkunde, forstliche Statistik, ökonomische Botanik, Forstinsekten, Agricultur chemie, ferner Feldmessübungen.

Ryc. 6. Program studiów leśnych w Zurychu w latach 60. XIX wieku (ETH-Bibliothek)
 Fig. 6. A program for forestry studies at ETH (ETH-Bibliothek)

Skoraczewski F. 1.
B. Quartalberichte 1861/65.

Fächer.	Lehrer.	I. Quartal		II. Quartal		III. Quartal		IV. Quartal		Summa 12 Quartale		Übungen? Quartal				Concursnoten	
		Prüf.	Best.	Prüf.	Best.	Prüf.	Best.	Prüf.	Best.	Prüf.	Best.	I.	II.	III.	IV.		
Math. Lat. Geometrie	Kronecker	5/6	5/6	4	4					5 1/2	5 1/2						
Deutsch. Geometrie	Leopoldi	5/6	5/6	4	4					4	4						
Polynomien	Dunngall	5	5	4	4					5	4						
Geometrie d. Körper u. Stoffe	Leopoldi	6	6	5	5					6	6						
Physik. & Logik	Sandt	6	6	-	-			6	-	6	-						
Physik. & Logik	Reuber	4	3	5	4					4 1/2	3 1/2						
Polynomien		4	5	5	4	5	1/2	3	4	5	4						
Polynomien	Witt	4	4	4	4	3	6	-	-	4 1/2	4						
Phys. & Logik	Reuber	6	6							6	6						
Physik. & Logik	Sandt					6	6	6	6	6	6						
Physik. & Logik	Leopoldi					6	6	6	6	6	6						
Polynomien, Geometrie	Kronecker					6	6	6	6	6	6						
Polynomien	Witt					5	1/2	-	5	3 1/2							
Polynomien, Geometrie	Kronecker							6	6	6	6						

Nicht obligatorische Fächer:

I. Semester

II. Semester

Übungen in 1. Semest. Geometrie, Logik, Physik, Polynomien, Geometrie

Übungen in 2. Semest. Geometrie, Logik, Physik, Polynomien, Geometrie

Übungen in 3. Semest. Geometrie, Logik, Physik, Polynomien, Geometrie

Übungen in 4. Semest. Geometrie, Logik, Physik, Polynomien, Geometrie

Übungen in 5. Semest. Geometrie, Logik, Physik, Polynomien, Geometrie

Übungen in 6. Semest. Geometrie, Logik, Physik, Polynomien, Geometrie

Übungen in 7. Semest. Geometrie, Logik, Physik, Polynomien, Geometrie

Übungen in 8. Semest. Geometrie, Logik, Physik, Polynomien, Geometrie

Übungen in 9. Semest. Geometrie, Logik, Physik, Polynomien, Geometrie

Übungen in 10. Semest. Geometrie, Logik, Physik, Polynomien, Geometrie

Übungen in 11. Semest. Geometrie, Logik, Physik, Polynomien, Geometrie

Übungen in 12. Semest. Geometrie, Logik, Physik, Polynomien, Geometrie

C. Disziplinarisches Verhalten.

Ryc. 7. Oceny egzaminacyjne Filipa Skoraczewskiego w pierwszym roku studiów (ETH-Bibliothek)

Fig. 7. A list of 1st year exam grades of Filip Skoraczewski (ETH-Bibliothek)

B Quartalberichte 1865/66

Fächer.	Lehrer.	I. Quartal		II. Quartal		III. Quartal		IV. Quartal		Punkte Gesamt	Abgezogen Quartal				Gesamtpunkte		
		Prüf.	Notiz	Prüf.	Notiz	Prüf.	Notiz	Prüf.	Notiz		I	II	III	IV			
Deutsche Sprache	Laudolt	6	5	6	5					6	5						
Englische Sprache		6	5	6	5					6	5						
Physik		6	0							6							
Handelsgesetz	Rupp	6	0	6	6					6	6						
Rechtswissenschaften	Reisberg			6	5	0	0	6	5	6	5						
Zeitgeschichte	Dagge	6	0							5							
Geographie	Laudolt	6	0							5							
Mathematik	Laudolt			6	0	6	5	6	5	6	5						
Lehrbuch					5	5	5	5	5								
Handelsgesetz	Rupp			6	6	6	2	6	5	6	5						
Physik	Rupp			6						6							
Rechtswissenschaften	Rupp			6	6	6	6	6	6	6	6						
Handelsgesetz	Rupp			6						6							
Rechtswissenschaften	Rupp			5	5	5	5	5	5	5	5						

Nicht obligatorische Fächer.

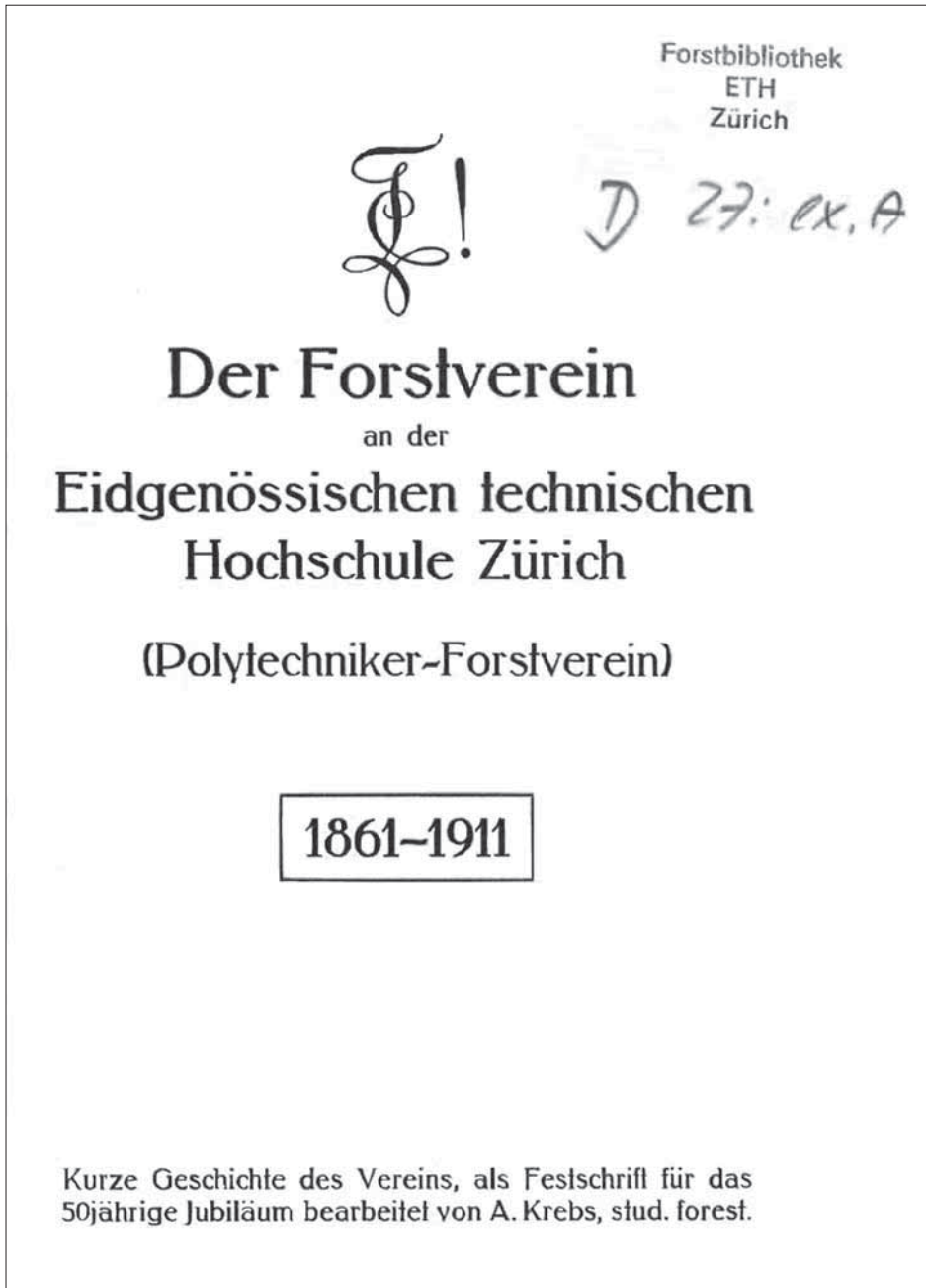
1. Semester Handelsgesetz	2. Semester Rechtswissenschaften
------------------------------	-------------------------------------

Bemerkungen.

C. Disziplinarisches Verhalten.

Ryc. 8. Ocen egzaminacyjne Filipa Skoraczewskiego w drugim roku studiów (ETH-Bibliothek)

Fig. 8. A list of 2nd year exam grades of Filip Skoraczewski (ETH-Bibliothek)

Ryc. 9. Okładka historii Stowarzyszenia Leśnego na politechnice w Zurychu (ETH-Bibliothek)

Fig. 9. A cover of the history of the student Forestry Society at ETH (ETH-Bibliothek)

— 31 —

Forstverein an der Eidgen. technischen Hochschule, Zürich.
(Polytechniker-Forstverein.)

Mitglieder von 1861—1911.

Anmerkung. Die Mitglieder der Jahre 1864—1874 fehlen hier. Die damaligen Protokolle konnten nicht aufgefunden werden. Vereinzelt Angaben wurden zwar schriftlich und mündlich gemacht, sie genügten aber nicht zur Herstellung eines vollständigen Verzeichnisses für diesen Zeitraum.

Die in *Cursiv (schief)* gedruckten Namen waren Präsidenten des Vereins.

* Mitglied des Alt-Herren-Verbandes.

Name und Vorname	Heimat	Eintritt in den Verein	Gegenwärtige oder letzte Stellung
Doessel Emil	Seon, Aarg.	5. XII. 1861	Kreisförster, Muri. †
Meyer Julius	Ofringen	5. XII. 61	Forstverwalter, Zofingen. †
Brosi Urs.	Hochwald	5. XII. 61	Privatier, Solothurn.
Jermann Johs.	Laufen	5. XII. 61	Kreisförster. †
Schnyder Julius	Neuveville	5. XII. 61	Oberförster, Neuenstadt.
Tschampion Joh.	Gampelen	5. XII. 61	Forstinspektor. †
Frey Albert	Baden	5. XII. 61	alt Forstverwalter, Baden.
Biedermann		5. XII. 61	
Schilplin Gustav	Brugg	12. XII. 61	Privatier, Brugg. †
Schmid Walter	Affeltrangen	12. XII. 61	Hôtelier, Basel. †
Bullet Alfred	Estavayer		
Rüedi Jakob	Fisibach	62	Oberforstmeister, Zürich.
Schnewelin	Stein a. Rh.	62	Stadtförster a. D., Stein.
Kehlhofer Bernhard	Schaffhausen	62	Forstmeister. †
Ullmann			Forsttaxator.
Braichet Albert	Porrentruy		Chef des service des Eaux, Payerne. †
Simon Joh.	Reutigen	19. II. 63	Forstadjunkt. †
Maitre Alcidier	Saignelégier	19. II. 63	
Wild Martin	Thusis	21. V. 63	Forstverwalter der Stadt St. Gallen.
<i>Arnold Joseph</i>	Kulmerau	XI. 74	Kreisförster, Willisau. †
<i>Reich Ulrich</i>	Sennwald	XI. 74	Bezirksammann, Nesslau. †
Challand Eduard	Bex	XI. 72	Secrétaire forest., Lausanne.
<i>Wagner Adolf</i>	Bütschwil	II. 76	Forsttaxator. †
Hefli Christ.	St. Gallen	II. 76	†
Bänninger Conrad	Niederglatt	II. 76	Landwirt, Niederglatt. †
<i>von Moos Carl</i>	Luzern	II. 76	Kreisförster, Luzern.
Dubochet Emile	Chailly	II. 76	Rentier, Lausanne.
Bürgisser Joseph	Bremgarten	II. 74	Oberförster, Sigmaringen.
Stadelmann Joseph	Escholzmatt	II. 76	Böhmen.
<i>Merz Friedr.</i>	Luzern	II. 76	Eidgenössischer Forstinspektor, Bern.
Sutter Johann	Sils	II. 76	Kreisförster, Forsteinrichtungsbureau, Chur.

Ryc. 10. Spis członków Stowarzyszenia Leśnego na politechnice w Zurychu (ETH-Bibliothek)
Fig. 10. An excerpt of a list of members of the student Forestry Society at ETH (ETH-Bibliothek)

Ryc. 11. Wycieczka Wydziału Leśnego Centralnego Towarzystwa Gospodarczego do lasów miłosławskich w 1903 r. W pierwszym rzędzie z lewej strony z kraciatym szalem na ramieniu stoi Józef Rivoli, a po jego lewej ręce z kapeluszem w dłoni – Filip Skoraczewski (ze zbiorów Janusza Bartzaka)

Fig. 11. An excursion of the Polish Foresters Society in Great Duchy of Poznań to Miłosław forest. At the first row third from left is Józef Rivoli with chequered scarf and to the right of him is Filip Skoraczewski (from the archive of Janusz Bartzak)

Ryc. 12. Tablica nagrobna Filipa Skoraczewskiego na cmentarzu w Miłosławiu (fot. W. Chałupka)
 Fig. 12. A sepulchral epitaph of Filip Skoraczewski at the Miłosław cemetery (photo by W. Chałupka)

Ryc. 13. Tablica pamiątkowa na Bagatelce koło Miłosławia (fot. W. Chałupka)
 Fig. 13. A commemorative plate at the Bagatelka near Miłosław (photo by W. Chałupka)